

Dlaczego wiersz Tetmajera *Lubię, kiedy kobieta...* wydawał się współczesnym lubieżny?

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Galeria zdjęć interaktywnych](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Wojciech Gutowski, *Mit - Eros - Sacrum. Sytuacje młodopolskie*, Bydgoszcz 1999, s. 65.
- Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Mów do mnie jeszcze...*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1980, s. 302.
- Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Lubię, kiedy kobieta...*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1980, s. 212.
- Jan Kasproicz, *Salome*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. J.J. Lipski, Kraków 1990, s. 180.

Dlaczego wiersz Tetmajera *Lubię, kiedy kobieta...* wydawał się współczesnym lubieżny?

Gustav Klimt, *Węże wodne* (1907)

Źródło: domena publiczna.

Skandale nie są domeną tylko współczesnych artystów. Wielu dawnych twórców wykraczało poza normy obyczajowe swoich czasów, wzbudzając tym niekiedy spore sensacje. Jednym z nich był z pewnością Kazimierz Przerwa-Tetmajer, który szokował czytelników przede wszystkim odważnymi utworami o tematyce miłosnej. Wiersz *Lubię, kiedy kobieta...* należy do tych, które w swoim czasie zdobyły największy rozgłos.

Twoje cele

- Zinterpretujesz wiersze o tematyce miłosnej.
- Rozpoznasz podstawowe cechy wizerunku kobiety w sztuce przełomu wieków.
- Napiszesz rozprawkę, w której odniesiesz się do kwestii przedstawiania nagości w sztuce.

Przeczytaj

Kazimierz Przerwa-Tetmajer

Kazimierz Przerwa-Tetmajer (1865–1940) był jednym z najbardziej uznanych młodopolskich twórców. Pisał powieści, dramaty, zajmował się krytyką literacką, jednak największą sławę zyskał jako poeta. Datę wydania jego debiutanckiego tomu poetyckiego (1891) przyjmuje się umownie za początek okresu Młodej Polski. Tetmajer był głosem swojego pokolenia i doskonale potrafił wyrażać dekadencjne nastroje epoki. W jego twórczości można jednak zaobserwować próby przełamania pustki życiowej, poszukiwanie dróg spełnienia – w miłości, naturze i sztuce. Postać poety obrosła legendą, głównie za sprawą drugiej serii poezji wydanej w 1894 roku, gdzie pojawiły się takie utwory, jak *Koniec wieku XIX*, *Hymn do Nirwany*, *Evviva l'arte!* czy *Lubię, kiedy kobieta...* Artysta prowokował odwagą i szczerością wyznań, szokował czytelników odważnymi utworami o tematyce miłosnej, ale jednocześnie posługiwał się niezwykle wysublimowanym, kunsztownym stylem. Stanisław Wyspiański sportretował Tetmajera w *Weselu* (1901) pod postacią Poety. Większość czasu poeta spędzał w Krakowie i Zakopanem oraz w częstych podróżach. Jego późniejsze dzieła, poza zbiorem tatrzańskich opowiadań *Na Skalnym Podhalu*, nie zyskały już tak wielkiego rozgłosu i z czasem artysta odsunął się od życia społecznego.

Lubię, kiedy kobieta... należał do najczęściej cytowanych wierszy w epoce Młodej Polski, był również jednym z najbardziej skandalicznych. Wydany w 1894 w *Serii drugiej* erotyk Kazimierza Przerwy-Tetmajera w niespotykany dotąd sposób wyrażał miłosną namiętność, podkreślając jej cielesne aspekty:

” Kazimierz Przerwa-Tetmajer

Lubię, kiedy kobieta...

Lubię, kiedy kobieta omdlewa w objęciu,
kiedy w lubieżnym zwisa przez ramię przegięciu,
gdy jej oczy zachodzą mgłą, twarz cała blednie
i wargi się wilgotne rozchylą bezwiednie.

Lubię, kiedy ją rozkosz i żądza oniemi,
gdy wpija się w ramiona palcami drżącemi,
gdy krótkim, urywanym oddycha oddechem
i oddaje się cała z mdlejącym uśmiechem.

I lubię ten wstyd, co się kobiecie zabrania
przyznać, że czuje rozkosz, że moc pożądania
zwalcza ją, a sycenie żądz oszalenia,
gdy szuka ust, a lęka się słów i spojrzenia.

Lubię to – i tę chwilę lubię, gdy koło mnie
wyczerpana, zmęczona leży nieprzytomnie,
a myśl moja już od niej wybiega skrzydlata
w nieskończone przestrzenie nieziemskiego świata.

Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Lubię, kiedy kobieta...*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1980, s. 212.

Śmiałe wyznania

Kazimierz Przerwa-Tetmajer (fotografia sprzed 1901 roku).

W okresie Młodej Polski miłość, podobnie jak inne tradycyjne tematy literatury, ulegała licznym przekształceniom. Twórcy przełomu wieków poszukiwali nowych, nienazwanych wcześniej doznań, pragnęli ukazać czytelnikowi nieodkryte wcześniej aspekty życia. Tak utworzyła się typowo młodopolska uczuciowość, łącząca w sobie aspekt zwierzęcy – czysto popędowy – ze skłonnością do sakralizacji miłości. Dążono do osiągnięcia silnych, krańcowych przeżyć, co znalazło wyraz w jednym

Podkowińskiego (1866–1985). Jak pisze Wojciech Gutowski:

” Wojciech Gutowski

Mit - Eros - Sacrum. Sytuacje młodopolskie

Dla modernistów doskonałym przykładem symboliki animalistycznej był słynny obraz Władysława Podkowińskiego *Szał uniesień* (1894).

Trudno powiedzieć, czy o popularności dzieła zdecydowały sensacyjne okoliczności związane z jego ekspozycją (niebawem po wystawieniu Podkowiński zniszczył obraz, przecinając płótno na krzyż), czy też, przedstawiając akt kobiecy na pędzącym koniu, artysta wyraził archetyp namiętności bliski duchowi epoki. [...]

Podkowiński nawiązał do archaicznego, odnowionego przez romantyzm, motywu konia, symbolizującego energię życia i gwałtowność pożądania, ale również opętanie, szaleństwo, nieczyste moce prowadzące do śmierci.

Tę dwuznaczność dostrzegli rychło pisarze Młodej Polski, nawiązujący wprost lub pośrednio do dzieła Podkowińskiego.

Źródło: Wojciech Gutowski, *Mit - Eros - Sacrum. Sytuacje młodopolskie*, Bydgoszcz 1999, s. 65.

Źródło: Władysław Podkowiński, *Szał uniesień*, 1894, domena publiczna.

W podobnej konwencji zostały napisane słynne erotyki Kazimierza Przerwy-Tetmajera, które uderzały współczesnych odbiorców swoją śmiałością. [Akty](#) miłosne pojawiały się we wcześniejszej polskiej liryce, lecz nigdy nie były przedstawiane w sposób tak jednoznaczny – kochanki w wierszach romantyków były ukazywane jako istoty czyste, anielskie, niemalże bezcielesne. Tetmajer zerwał z tą tradycją. W erotykach akcentował fizyczność kobiety, a miłość przedstawiał jako euforię zmysłów, uleganie instyktom.

Utwór *Lubię, kiedy kobieta...* przekracza tabu, jest pełen wzmianek o „omdlewaniu”, „rozchyłaniu warg” i „szukaniu ust”. Tetmajer pisze wprost o „żądzy”, „pożądaniu” i „rozkoszy”, nie pozostawiając wątpliwości, jaki rodzaj uniesień ma na myśli. Z powodu hedonistycznego nastawienia podmiotu lirycznego wiersz mógł wzbudzać w chwili publikacji oburzenie czytelników. Mimo to poeta z wielkim wyczuciem poruszał się na granicy wulgarności, nigdy jej nie przekraczając – odważne wyznania formułował w sposób artystycznie doniosły, dbając o estetykę swoich utworów.

Ziemska czy nieziemska miłość?

Przedstawionej w wierszu uczuciowości nie można jednak zinterpretować jako całkowicie podporządkowanej biologicznym instyktom. Młoda Polska widziała

w miłości coś więcej niż zwierzęce popędy – namiętne pragnienia ciała były przez twórców tego okresu łączone z przeżyciami wyższego rzędu. Przecistawiali się oni determinizmowi, który zakładał, że wszystkie ludzkie działania wynikają z uwarunkowanych fizycznością mechanizmów; podkreślali znaczenie wolnej woli rodzącej się w duszy.

W sztuce przełomu wieków można zauważyć silną tendencję do łączenia przeżyć miłosnych z uniesieniami duchowymi. Koncepcja ta pojawiła się już w średniowiecznej mistyce oraz w liryce miłosnej, lecz w Młodej Polsce otrzymała dużo śmielszy wyraz. Również w utworze Tetmajera można dostrzec podobny zabieg. Opisane w nim spełnienie cielesne odsłania głębsze, wciąż nienasycone pragnienia. Ten głód nie prowokuje jednak do ponownego oddania się lubieżności, lecz objawia się poprzez aktywność duchową: „myśl moja już od niej wybiega skrzydlata / w nieskończone przestrzenie nieziemskiego świata”. Autor ukazuje zatem, że wyłączne skupienie na potrzebach fizycznych nie może dać człowiekowi pełnej satysfakcji. Dążenia ciała są jedynie ułamkiem dążeń duszy, którą zaspokoić może tylko nieskończoność.

Słownik

akt

(łac. *actus* – czyn, odegranie, pęd, popęd, ruch) – przedstawienie w dziele sztuki nagiego ciała, zazwyczaj na podstawie żywego modelu lub modelki; jeden z najważniejszych tematów malarstwa, rzeźby i fotografii

dekadentyzm

(fr. *décadence* – chylenie się ku upadkowi) – postawa, która ukształtowała się pod koniec XIX wieku, charakteryzująca się pesymistycznym podejściem do rzeczywistości, przekonaniem o zmierzchu kultury i poszukiwaniem sposobów na zapełnienie odczuwanej pustki. Duży wpływ na rozwój dekadentyzmu miały powieść Jorisa-Karla Huysmansa *Na wspak* oraz filozofia Arthura Schopenhauera

femme fatale

(fr. kobieta fatalna) – termin określający kobietę doprowadzającą mężczyznę do zguby, wykorzystującą swój urok lub pozycję społeczną do manipulowania nim;

częsty motyw w sztuce modernizmu

mizoginizm, mizoginia

(stgr. *mīsos* – nienawiść, *gynē* – kobieta) – nienawiść, antypatia względem kobiet, przekonanie o tym, że płć żeńska jest gorsza; zazwyczaj podszyte lękiem przed cielesnością kobiet lub traumatycznymi doświadczeniami doznanymi za ich sprawą

spleen, splin

(ang. *spleen* – śledziona) – ponury nastrój, stan apatyczny, odczucie nudy i bezsensu egzystencji

Galeria zdjęć interaktywnych

Polecenie 1

Obejrzyj obrazy i wynotuj cechy wspólne przedstawionych na nich wizerunków kobiet.

Cechy

Kobiety w malarstwie przełomu wieków

Gustave Moreau, *Zjawia* (1876/1877)

Źródło: domena publiczna.

Gustav Klimt, *Judyta* (1901)

Źródło: domena publiczna.

Franz von Stuck, *Grzech* (1893)

Źródło: domena publiczna.

Edvard Munch, *Madonna* (1894/1895)

Źródło: domena publiczna.

Władysław Podkowiński, *Szał uniesień* (1894)

Źródło: domena publiczna.

Jacek Malczewski, *Artysta i chimera* (1906)

Źródło: domena publiczna.

Polecenie 2

Jak zmieniał się wizerunek kobiet na przestrzeni wieków? Odpowiedz na podstawie obejrzanej galerii zdjęć.

Cechy

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż prawdziwe zdanie.

- Erotyki Kazimierza Przerwy-Tetmajera nie wywoływały oburzenia, ponieważ poeta nigdy nie przekraczał granicy dobrego smaku.
- Erotyki Kazimierza Przerwy-Tetmajera nie wywoływały oburzenia, mimo że poeta przekraczał czasem granicę dobrego smaku.
- Erotyki Kazimierza Przerwy-Tetmajera wywoływały oburzenie, lecz poeta nigdy nie przekroczył granicy dobrego smaku.
- Erotyki Kazimierza Przerwy-Tetmajera wywoływały oburzenie, ponieważ poeta przekraczał czasem granicę dobrego smaku.

Ćwiczenie 2

Wskaż cechy kobiety z wiersza Kazimierza Przerwy-Tetmajera *Lubię, kiedy kobieta...*

- wstydzi się przyznać, że odczuwa rozkosz
- zachwyca kochanka swoją osobowością
- omdlewa z powodu namiętności
- wykorzystuje urodę z wyrachowaniem
- chce zdominować mężczyznę
- oddaje się kochankowi całkowicie

Ćwiczenie 3

Z wiersza *Lubię, kiedy kobieta...* wypisz pięć słów-kluczy, które są twoim zdaniem najistotniejsze podczas lektury tekstu.

Ćwiczenie 4

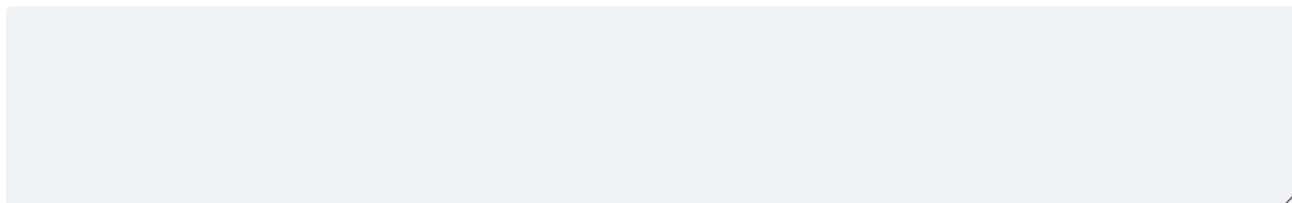
Na podstawie informacji zawartych w materiale i wiedzy własnej zdefiniuj przymiotnik „lubieżny”.

Ćwiczenie 5

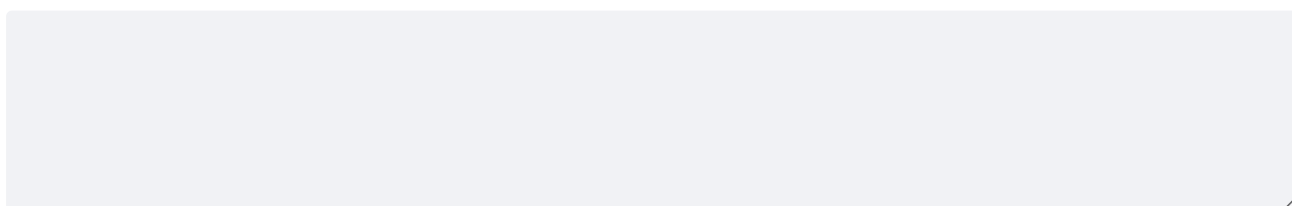

Przyjrzyj się obrazom zamieszczonym w galerii interaktywnej i zdecyduj, czy mogłyby być ilustracją do wiersza Tetmajera *Lubię, kiedy kobieta...* Przy każdym dziele uzasadnij swoją opinię jednym zdaniem.

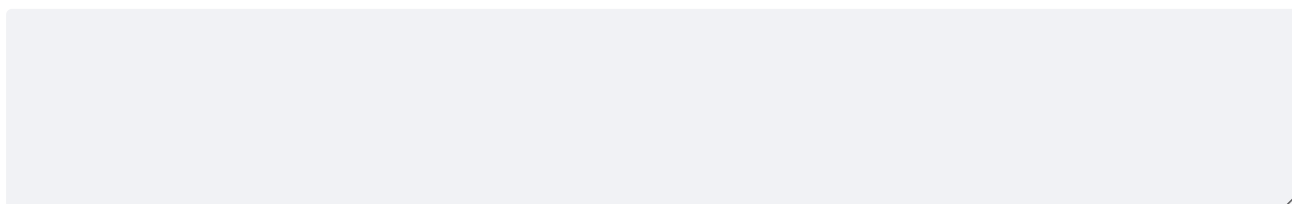
Gustave Moreau, „Zjawą” (1876/1877)

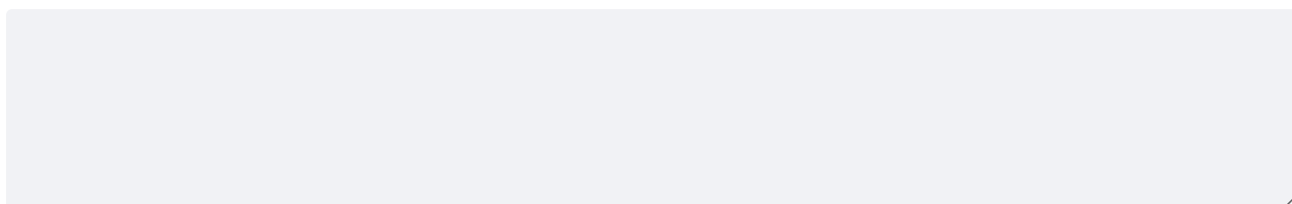
Franz von Stuck, „Grzech” (1893)

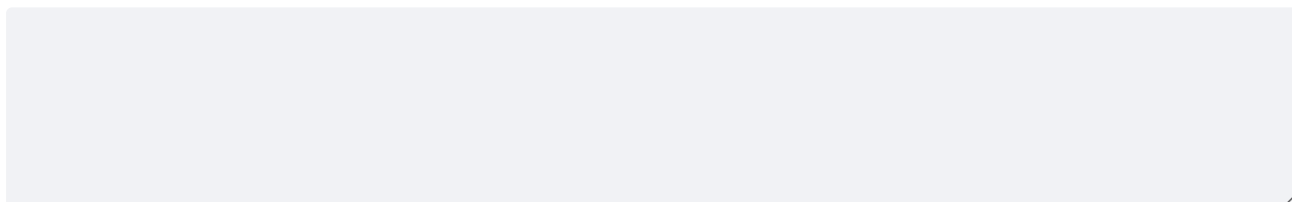
Władysław Podkowiński, „Szał uniesień” (1894)

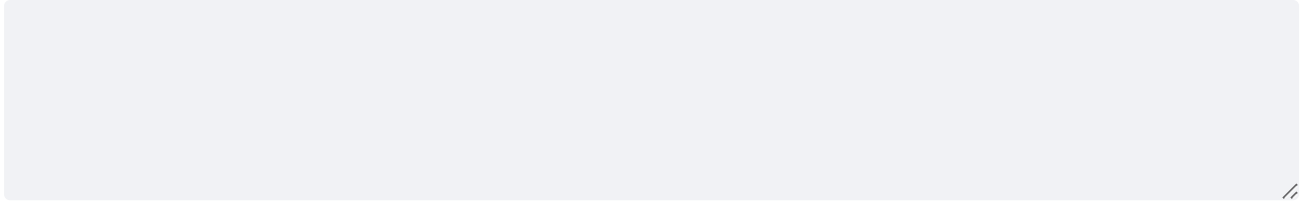
Edvard Munch, „Madonna” (1894/1895)

Gustav Klimt, „Judyta” (1901)

Jacek Malczewski, „Artysta i chimera” (1906)

//

Ćwiczenie 6

Przeczytaj poniższy fragment hymnu Jana Kasprówicza *Salome* i wypisz powody, dla których postawę podmiotu lirycznego można nazwać lubieżną.

” Jan Kasprówic

Salome

Zedrzyjcie ze mnie te szarfy!

Zedrzyjcie drogie powłoki!

Niech krew ta cieknie po mem łonie białem!

Niech się spokrewni z mem ciałem

ten przekosztowny zdroj!

O święte objawienie mej boskiej urody!

Te oczy,

w które wpatrywać się będzie

ten mój kochanek młody,

aż mu się z szafu wszystek świat zamroczy!

Ach! przyjdź!...

Te moje włosy miedziane

w które on rękę zanurzy

i będzie na swej dłoni ich sypkość promienną

z rozkosznym ważył uśmiechem!

Ach! przyjdź!...

Te usta, szkarłatem złane,

barwami od świtowych ros wilgotnej róży!

Ach! przyjdź!

Te moje piersi drzemiące!

Z parą łabędzi porówna je senną

i potem je pożarem całunków przebudzi,

aż spłomienieją od rozkosznych znamion!

Ach! przyjdź!...

Te biodra, które zamknę pierścieniem swych ramion!

Ach! przyjdź!...

Ach! przyjdź, kochanku, przyjdź!...

Jan Kasprówicz, *Salome*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. J.J. Lipski, Kraków 1990, s. 180.

Ćwiczenie 7

Porównaj wiersze Kazimierza Przerwy-Tetmajera: *Lubię, kiedy kobieta...* i *XXXV preludium Mów do mnie jeszcze...* Wskaż różnice w przedstawianiu miłości.

” Kazimierz Przerwa-Tetmajer

Mów do mnie jeszcze...

Mów do mnie jeszcze... Za taką rozmową
tęskniłem lata... Każde twoje słowo
słodkie w mym sercu wywołuje dreszcze – –
mów do mnie jeszcze...

Mów do mnie jeszcze... Ludzie nas nie słyszą,
słowa twe dziwnie poją i kołyszą,
jak kwiatem, każdym słowem twym się pieścę –
mów do mnie jeszcze...

Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Mów do mnie jeszcze...*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1980, s. 302.

Ćwiczenie 8

Napisz rozprawkę na 300 słów, w której odpowiesz na pytanie: czy obecność nagości w sztuce jest uzasadniona?

Praca domowa

Przygotuj się do dyskusji na temat wizerunku kobiety we współczesnej kulturze.
Czy sposoby przedstawiania płci żeńskiej zmieniły się od czasów Młodej Polski?

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Dlaczego wiersz Tetmajera *Lubię, kiedy kobieta...* wydawał się współczesnym
lubieżny?

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy
i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej,

z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

4) porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: esej, interpretacja porównawcza, reportaż, felieton.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- interpretuje wiersze o tematyce miłosnej;
- omawia zmiany wizerunku kobiet na przestrzeni wieków;
- wskazuje różnice w przedstawianiu miłości w wierszach Tetmajera;
- redaguje rozprawkę na temat tego, czy obecność nagości w sztuce jest uzasadniona.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Dlaczego wiersz Tetmajera *Lubię, kiedy kobieta...* wydawał się współczesnym lubieżny?”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i multimedium w sekcji „Galeria zdjęć interaktywnych”, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i rozwiązywać zadania.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel ustala z uczniami cele lekcji oraz kryteria sukcesu.
2. Chętna osoba podsumowuje przeczytane wcześniej informacje z sekcji „Przeczytaj”. Następnie nauczyciel zadaje uczniom pytania:
Co wiesz na temat Kazimierza Przerwy-Tetmajera?
Dlaczego wiersz *Lubię, kiedy kobieta...* był dla ówczesnych skandaliczny?
Jakim przekształceniom ulegała miłość w okresie Młodej Polski?

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie przechodzą do sekcji „Galeria zdjęć interaktywnych”. Przypominają sobie zamieszczone tam dzieła i opisy. Następnie w parach wykonują polecenia 1 i 2. Nauczyciel prosi wybraną osobę o prezentację wypowiedzi, ocenia ją i komentuje
2. Uczniowie przechodzą do sekcji „Sprawdź się”. Ćwiczenia od 1 do 5 wykonują samodzielnie. Chętna osoba podaje swoje odpowiedzi, pozostali uczniowie komentują.
3. Ćwiczenia 6 i 7 uczniowie wykonują w grupach. Zespół 1 zastanawia się nad odpowiedzią do zadania 6, a drużyna 2 rozwiązuje zadanie 7. Po upływie ustalonego przez nauczyciela czasu następuje prezentacja prac zespołów.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę na temat spełnienia kryteriów sukcesu.
2. Nauczyciel prosi chętnych uczniów o podsumowanie informacji z lekcji: czego uczniowie dowiedzieli się na temat wiersza *Lubię, kiedy kobieta...*, czy wszystko jest dla nich zrozumiałe, czy należy coś dopowiedzieć, przypomnieć.

Praca domowa:

1. Napisz rozprawkę na 300 słów, w której odpowiesz na pytanie: czy obecność nagości w sztuce jest uzasadniona?
2. Przygotuj się do dyskusji na temat wizerunku kobiety we współczesnej kulturze. Czy sposoby przedstawiania płci żeńskiej zmieniły się od czasów Młodej Polski?

Materiały pomocnicze:

- Artur Hutnikiewicz, *Młoda Polska*, Warszawa 1994.
- Justyna Bajda, *Młoda Polska*, Wrocław 2003.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie, korzystając z multimediu, przygotowują opis wybranego obrazu zamieszonego w tej sekcji.